

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Autor: Josef Kraus
Datum: 24.10.2011
Škola: Integrovaná ZŠ a MŠ Trnová, Trnová 222,
okres Plzeň - Sever
Šablona: III/2 - Inovace a zkvalitnění výuky
Číslo sady: 01
Název sady: Jazyková výchova
Číslo DUM: 19
Název DUM: Slovesa-mluvnické kategorie

Metodický list - anotace:

Žáci si opakují a doplňují znalosti o slovesech s důrazem na základní mluvnické kategorie, uvědomují si postavení a význam sloves ve větných celcích. Poslední 3 listy slouží k samostatné práci žáků, ti písemně do sešitu vypracují samostatně zadané úkoly. Tento materiál je určen pro žáky 5. ročníku.

Slovesa

Slovesa patří k ohebným druhům slov – dají se časovat

U sloves určujeme následující mluvnické kategorie

- 1 Osobu
- 2 Číslo
- 3. Čas
- 4. Tvar
- 5. Způsob

1. Osoba

- Osobu u sloves rozeznáváme trojí
 - a) První (1.) – já, my
 - b) Druhou (2.) – ty, vy
 - c) Třetí (3 .) – on, *ona, ono*, oni, *ony, ona*

JÁ, MY

Osoba první – čísla jednotného

nám sděluje, co právě dělám, budu dělat nebo jsem dělal **JÁ** - (*běhal jsem, skáču, budu se dívat, poletím, znám, spal jsem*)

Osoba první – čísla množného

nám sděluje, co jsme právě dělali, budeme dělat nebo děláme **MY** - (*běhali jsme, skáčeme, budeme se dívat, poletíme, známe, spali jsme*)

TY, VY

Osoba druhá – čísla jednotného

nám sděluje, co právě děláš, budeš dělat nebo jsi dělal **TY** - (*běhal jsi, skáčeš, budeš se dívat, poletíš, znáš, spal jsi*)

Osoba druhá – čísla množného

nám sděluje, co jsme právě dělali, budeme dělat nebo děláme **VY** - (*běhali jste, skáčete, budete se dívat, poletíte, znáte, spali jste*)

ON, ONI

Osoba třetí – čísla jednotného

nám sděluje, co právě dělá, bude dělat nebo dělal **ON** - (*běhal , skákal, bude se dívat, poletí, zná, spal*)

Osoba třetí – čísla množného

nám sděluje, co jsme právě dělali, budeme dělat nebo děláme **ONI** - (*běhali , skákali, budou se dívat, poletí, znají, spali*)

POZOR!!!!!!!!!!!!!!

- Ve **třetí** osobě **čísla jednotného** kromě zájmena **on** (rod mužský - muž) máme ještě zájmeno **ona** (rod ženský - žena) a **ono** (rod střední - okno)
- Ve **třetí** osobě **čísla množného** kromě zájmena **oni** (rod mužský - muži) máme ještě zájmeno **ony** (rod ženský - ženy) a **ona** (rod střední - okna)

2. Číslo

A) Jednotné (já, ty, on)

Označuje jednu osobu

B) Množné (my, vy, oni)

Označuje dvě a více osob

3. Čas

V českém jazyku rozlišujeme trojí čas, a to podle toho, zda děj již proběhl, probíhá nebo teprve bude probíhat

- Minulý (děj již proběhl) - viděl
- Přítomný (děj právě probíhá) - vidí
- Budoucí (děj bude probíhat) - uvidí

4. Tvar

A) Jednoduchý

Bývá tvořen jedním slovem např.:

běhali, skáčou, dívají se

B) Složený

Bývá tvořen více slovy např.:

Běhali jsme, budeme skákat, chtěl bych

Slovesný tvar

- **Jednoduchým** slovesným tvarem vyjadřujeme všechny časy - **jedním slovem** – *jel, jede, pojede*
- **Složeným** slovesným tvarem vyjadřujeme zpravidla čas minulý a budoucí - **dvěma a více slovy**

Tvoříme jej tak, že k vyjádření budoucího nebo minulého času používáme sloveso – být - *bude ležet, byl jsem*

Pozor !!!!!

- Složený tvar bývá ve větách vyjádřen různě, jednotlivá slova nemusí být u sebe

Zítra ráno **budeme** na hřišti s tatínkem **opravovat** branku.

Budeme opravovat

5. Způsob

A) Oznamovací

Šel jsem, dívá se, vidí.

B) Rozkazovací

Jdi, doneš, přines.

C) Podmiňovací

Chtěl bych, měli bychom, spal by

Oznamovací způsob

Tímto slovesným způsobem oznamujeme uskutečněné děje – jedná se o věty oznamovací, např.

Zítra *půjdeme* do lesa.

Včera *jsme byli* doma.

Zítra *půjdeme* zpátky.

Rozkazovací způsob

Tímto slovesným způsobem rozkazujeme,
jedná se o věty rozkazovací

Pojed' se mnou do lesa.

Vynes koš!

Pojd'me domů.

Udělejte si rychle úkoly.

Podmiňovací způsob

Tímto způsobem sdělujeme, co by se mohlo stát – poznáme ho podle toho, že ve větě se vyskytuje – abych, bychom, by, bys, byste, kdybych, kdybys, apod.

Chtěl bych jít domů.

Mělo by být hezky.

Rozeznáváme dva druhy podmiňovacího způsobu – minulý a přítomný

Pozn.: Podmiňovací způsob je vždy složený tvar a neurčujeme u něj čas!!!

Podmiňovací způsob přítomný a minulý

Chtěl bych jít do lesa. (přítomný)

Byl bych chtěl jít do lesa. (minulý)

Chtěli bychom spát. (přítomný)

Byli bychom chtěli spát. (minulý)

U minulého podmiňovacího způsobu je navíc sloveso byl, -a, -o, -y, i

Úkoly

- Urči mluvnické kategorie :

Pojedeme :

Máš :

Budete spát :

Dívali bychom se :

Mohl by :

Úkoly

- Napiš ve tvaru jednoduchém :

Budeme vidět -

Budeme běhat -

Úkol

Napiš větu, ve které bude podmiňovací způsob přítomný :

Napiš větu, ve které bude podmiňovací způsob minulý :

- *Autorem veškerého materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Josef Kraus*